

■ Διὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς Πράξεως - Διὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς Θεωρίας

Τὸ παμμακάριστον Εὐλό τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Μέγας Ἀλιεὺς Σωτήρας μας Χριστὸς

Πῶς ἀναπαύεται σὲ μᾶς ὁ Κύριος,
ὅπως ἐπάνω στὸν Σταυρό Του

«**Ἦ** Τρισμακάριστον Εὐλον, ἐν Ἦ ἐτάθη Χριστός,
ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριος, δι' Οὗ πέπτωκεν ὁ ξύλω ἀπατήσας,
τῷ ἐν Σοὶ δελεασθεὶς, Θεῷ τῷ προσπαγέντι σαρκί,
τῷ παρέχοντι τὴν εἰρήνην ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Ἦ Εὐλό τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τρισμακάριο καὶ πολυμακάριστο, διότι ἐπάνω Σου ἀπλώθηκε ὄλο τὸ πανάγιο Σῶμα τοῦ Πανευσπλάγχχνου Σωτήρος μας Χριστοῦ, τοῦ Βασιλέως καὶ Κυρίου πάντων· εἶσαι ἡ αἰτία ποὺ ἔπεσε καὶ καταργήθηκε ὁ πονηρός, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐξαπατήσει τὸν Πρωτόπλαστο Ἀδὰμ μὲ τὴν βρῶσι τοῦ ἀπαγορευμένου ξύλου-καρποῦ· αὐτὸς τώρα, μὲ τὴν σειρά του, ἐξαπατήθηκε καὶ θανατώθηκε ἀπὸ τὸν Νέο Ἀδὰμ (Ἀλιέα-Χριστό), ὁ Ὅποιος ἔκρυσε τὴν Θεότητά Του (ἀγκίστρι) καὶ σταύρωσε ἐπάνω Σου τὴν Ἀνθρωπότητά Του (δόλωμα) καὶ χαρίζει εἰρήνη στὶς ψυχές μας.

**᾽Οσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου,
Ἑρμηνεία εἰς τὸν Εἰρμόν τῆς ᾽Ρδῆς Ε΄
τοῦ Κανόνος τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ,
Ποιήματος Ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Μελωδοῦ**

Δύο σχήματα ῥητορικά μεταχειρίζεται εἰς τὸν Εἰρμόν τοῦτον ὁ Ἱερός Κοσμᾶς: **ἐπιστροφὴν** καὶ **προσωποποιῖαν**. ἐπιστρέφων γὰρ τὸν λόγον πρὸς τὸν Σταυρόν, συνομιλεῖ μὲ Αὐτὸν ἄψυχον ὄντα καὶ ἄλογον, ὡς ἐὰν ἦτον ἔμψυχος καὶ λογικός· προσαρμύζει γὰρ ἡ ῥητορικὴ τέχνη, ὅταν θέλῃ, ψυχὴν εἰς τὰ ἄψυχα, καὶ λόγον εἰς τὰ ἄλογα, καὶ τοῖς ἀπροσώποις περιτίθησι πρόσωπον.

Προσφωνεῖ λοιπὸν οὕτως ὁ ἄσματογράφος·

• **Ω** Εὐλὸν τοῦ Σταυροῦ, Σὺ τῇ ἀληθείᾳ εἶσαι **πολλῶν μακαρισμῶν ἄξιον**.

Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἐρμηνεύων τὸ Τροπᾶριον ἐκείνου τοῦ β΄ ἤχου τῆς Ὀκτωῆχου, τὸ λέγον· «Ὡς ἐν παραδείσῳ φυτευθέν, ἐν τῷ Κρανίῳ Σωτήρ, τὸ **τρισόλβιον** Εὐλὸν, τοῦ Σοῦ ἀχράντου Σταυροῦ», οὕτω λέγει:

• **«Τρισόλβιον** δὲ τὸ Εὐλὸν ἐκάλεσεν, ὡς μακάριον, καὶ ὡς μακαρίους τοὺς Αὐτὸ τιμῶντας ποιῶν, ἢ καὶ ὡς πολλοῦ μακαρισμοῦ ἄξιον· **πλήθος γὰρ τὰ τρία** οἱ ἀριθμητικοὶ λέγουσι, καὶ ἀρχὴν ἀριθμῶν τὰ τρία λογίζονται, ὅτι οὔτε τὴν μονάδα, οὔτε τὴν δυάδα ἀξιοῦσι καλεῖν ἀριθμὸν, ἀριθμὸν ὀρίζομενοι μονάδων πλήθος, πλήθος δὲ τὰ τρία ἡγούμενοι, ἀριθμὸν τὴν τριάδα καλοῦσι. **Διὸ** καὶ **τρισόλβιον** ὁ σοφὸς Ἰωάννης τὸ Εὐλὸν ὠνόμασε τοῦ Σταυροῦ, καὶ ὁ θαθύνους δὲ Κοσμᾶς καὶ μελωδικώτατος, **τρισμακάριστον** αὐτὸ κέκληκε, **πολλοῦ μακαρισμοῦ ἀξιοῦντες Αὐτόν**, ἀμφοτέροι συμφωνοῦντες, ὡς ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐμπνεόμενοι».

Διατί δέ, ὦ Εὐλὸν τοῦ Σταυροῦ εἶσαι **«τρισμακάριον»**;...

• **Διότι ἐπάνω εἰς Ἐσὲ ἐτανύσθη** κατὰ τὰς χεῖρας καὶ πόδας καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, **ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τῶν αἰῶνων ὑπάρχων Βασιλεύς, καὶ πάντων τῶν ὄντων Κύριος, καὶ διὰ μέσου Σου** ἔπεσε πτῶμα ἑλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον **ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου ἀπάτησεν, ἦτοι ἐδελέασε τὸν προπάτορα Ἀδάμ** μέσα εἰς τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς.

• **Π**ῶς δέ; καὶ μὲ ποῖον τρόπον ὁ διάβολος ἔπεσεν; ἐπειδὴ, καθὼς αὐτὸς ἐδελέασε τὸν Ἀδάμ, οὕτως ὁ αὐτὸς ἀντιστρόφως **ἐδελεάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, Ὅστις ἐκαρφώθη κατὰ τὴν σάρκα ἐπάνω εἰς Ἐσὲ τὸν Σταυρόν**· ἵνα, καθὼς ἐκείνος διὰ ξύλου ἐνίκησε, διὰ ξύλου πά-

λιν και νικηθη· και με τον τροπον οπου εκρημνισε, με αυτον και αυτος κρημισθη.

● **Ἐπιφέρει** δε ο Μελωδός και οτι ο **σταυρωθείς Χριστός**, ο τον διαβολον απατήσας, **Αὐτὸς χαρίζει ειρήνην εἰς τὰς ψυχὰς μας.**

● **Διὰ τί** δε λέγει τουτο; δια να φανερώση με τον τελευταιον αυτον λογον, οτι η πέμπτη Ὁδὴ αὕτη εἶναι του Ἡσαίου· εκεινος γαρ λέγει: «Κύριε, ο Θεός ημων, ειρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γαρ ἀπέδωκας ἡμῖν» (Ἡσ. κς' 12).

* * *

Πόθεν δε εδανείσθη ο μελωδός τον λογον τουτον, οτι ο απατήσας, ἦτοι ο δελεάσας διαβολος εδελεάσθη;

Ἐδανείσθη τουτον τον λογον απο τον Θεολογον Γρηγόριον· ουτω γαρ εκεινος φησιν εν τῷ εἰς τὰ Φῶτα Λόγω αυτου:

● **«Ἐπειδὴ** ὤφετο ἀήττητος εἶναι τῆς κακίας ο σοφιστής, Θεότητος ἐλπίδι δελεάσας ἡμᾶς, σαρκὸς προβλήματι δελεάζεται· ἴν' ὡς τῷ Ἀδὰμ προσβαλὼν, τῷ Θεῷ περιπέση, και οὕτως ο Νεὸς Ἀδὰμ τον Παλαιὸν ἀνασώσεται, και λυθῆ τὸ κατάκριμα τῆς σαρκὸς, σαρκὶ του θανάτου θανατωθέντος» (Εἰς τὰ ἅγια Φῶτα, § 13, PG 36, 349A).

● **Ἐφη** δε και ο θεοφόρος Μάξιμος:

«Ἐπειδὴ ...τὸ στεῦρόν μου τῆς φύσεως, Θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρὸς ἡδονὴν κατέσυρεν ο διαβολος, δι' ἧς ὑποστήσας τον θάνατον ἠβρύνετο, τρυφῶν τὴν φθορὰν τῆς φύσεως· δια τουτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ο Θεός...· ἵνα σαρκὸς προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσθη τον ἄπληστον δράκοντα περιχανόντα τὴν σάρκα καταπιεῖν, γενησομένην αυτῷ μὲν δηλητήριο, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αυτῇ Θεότητος παντελῶς διαφθείρουσαν· τῇ δε φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριο, πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς χάριν δυνάμει τῆς ἐν αυτῇ Θεότητος ἀνακαλουμένην» (Ἐκατοντὰς τῶν Γνωστικῶν Α', § ια', PG 90, 1183D-1184A).

Και ἐδῶ βλέπε, ὦ ἀναγνώστα, **δύο παραδείγματα ἀλιέων** πάντη ἀνόμοια:

● **Ὁ** μὲν γαρ διαβολος ἐπαρωμοίασε με ἕνα **ἀφρονέστατον ἀλιέα** και κυνηγόν, ο οποῖος θέλων να πιάση μίαν ἀθερίνην και ἕνα μικρὸν ψαράκι, ἔβαλεν εἰς τὸ ἀγκίστρι του δόλωμα ἕνα δελφίνη, ἢ ἕνα μεγαλώτατον κῆτος· ἐπειδὴ **τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπερμεγίστης και ἀχωρητου Θεότητος δολώσας εἰς τὸ ἀγκίστρι τῆς ἀπάτης του, με τὸ μέγα αὐτὸ δόλωμα εδελεάσεν ἕνα εὐτελῆ και μικρότατον ἄνθρωπον·**

● **Ὁ** δε Θεός ἐκ του ἑναντίου, ἐπαρωμοίασε με ἕνα **σοφώτατον**

άλια, ὅστις μὲ ἕνα μικρότατον ψαράκι, πιάνει ἕνα μεγαλώτατον κῆτος, διότι Αὐτός, βαλὼν εἰς τὸ ἀγκίστρι τῆς κεκρυμμένης αὐτοῦ Θεότητος τὸ μικρὸν δόλωμα τῆς φαινομένης του ἄνθρωπότητος, μὲ αὐτὸ ἐδέλεασε καὶ διέφθειρε τὸ μέγα καὶ νοητὸν κῆτος τὸν διάβολον.

Καθὼς περὶ τῆς τοιαύτης διαφθορᾶς αὐτοῦ ὁ πολύτλας Ἰῶβ ἐπροφήτευσε, λέγων: «ὁ μέλων (ὁ Χριστὸς) τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι» (Ἰῶβ γ 8), ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἀντὶ **κῆτους εἶπον, **λευϊάθαν***, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς τῶν ἐν τοῖς ὕδασι· ὁ δὲ Θεοδοτίων εἶπε **δράκοντα**· πάντες διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τὸν διάβολον ἐννοοῦντες.**

[**(*) Λευϊάθαν** (ὁ)· θαλάσσιον τέρας, ἀναφερόμενον εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ συμβολίζων τὸ **κακὸν** (ἐκτενωῶς: Ἰῶβ δ')]·

● **Διὰ** τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐπαρωμοίωσε τὸν ἑαυτὸν Του μὲ τὸν **σκώληκα**, λέγων ἐκ προσώπου Του ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικόν: «ἐγὼ δὲ εἰμὶ σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος» (Ψαλμ. κα' 7), διὰ νὰ φανερώσῃ, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, ὅτι **ἐφόρει τὴν σάρκα ὡς ἕνα δόλωμα διὰ τοὺς δαίμονας**, ὑποκάτω εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον κεκρυμμένον τὸ ἄγκιστρον τῆς Θεότητος· δόλωμα γὰρ γίνεται τῶν ὀφθαλμῶν ὁ **σκώληξ** κοντὰ εἰς τοὺς ἄλιεις.

Ἔγινε δὲ καὶ ὁ Χριστὸς **δόλωμα** κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ νὰ πιάσῃ τὸ **μέγα καὶ νοητὸν κῆτος τὸν διάβολον**, ὅστις ἐκολύμβη εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ παρόντος βίου· φαγὼν γὰρ οὗτος τὸ **δόλωμα**, ἦτοι θανατώσας καὶ καταπιὼν τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιάσθη ἀπὸ τὸ ἄγκιστρον τῆς Θεότητός Του, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον ἦτον ἡ ἀνθρωπότης, καὶ οὕτω διεῖρῆται ὁ παμφάγος καὶ τεθανάτωται.

Λέγεται δὲ **σκώληξ** ὁ Κύριος, καὶ διότι κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, χωρὶς συνουσίας ἐγεννήθη, ὡς ὁ σκώληξ, καὶ διότι ὁ σκώληξ κατατρώγει τὴν ὕλην, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται.

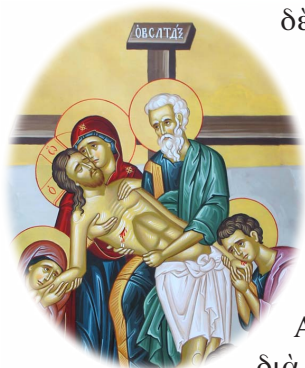
* * *

Ἀλλὰ καὶ σύ, Χριστιανέ,

● **ἐὰν** σταυρώνης τὴν σάρκα σου καὶ νεκρώνης τὰ πάθη καὶ τὰς κακὰς σου ἐπιθυμίας, καθὼς γράφει ὁ μακάριος Παῦλος: «οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλ. ε' 24)·

● **καὶ** ἐὰν ὑπομένης εὐχαρίστως κάθε θλίψιν καὶ κακοπάθειαν, διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἀρετήν·

● **τότε**, ἤξευρε, ὅτι ὁ Χριστὸς **θέλει ἀναπαυθῆ εἰς ἐσέ, ὡς ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν**· ὁ Σταυρὸς γὰρ δηλοῖ θλίψιν καὶ κακοπάθειαν, εἰς

δὲ τὴν κακοπάθειαν ἀναπαύεται ὁ Θεός· διότι
«**Οὐδενὶ γὰρ οὕτω τῶν πάντων, ὡς κακοπαθεία θεραπύεται ὁ Θεός**», κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγος ΚΔ' Εἰς τὸν Ἅγιον Ἱερομάρτυρα Κυπριανόν, § 11, PG 35, 1181B)·

ὁ δὲ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέγει:

«**Ὡπερ πατὴρ κήδεται τέκνου, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κήδεται σώματος κακοπαθοῦντος δι' Αὐτόν, καὶ πλησίον ἐστὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ διὰ παντὸς**» (Λόγος ΝΖ', Ν. Θεοτόκη, σελ. 233), ἥτοι

τοῦ εἰσακούειν.

● **Ὅθεν ἀκολούθως θέλεις γένη καὶ σὺ ὡς ὁ Σταυρός, τρισμακάριστος**, καθὼς ὁ Κύριος ἐβεδαίωσε τοῦτο, εἰπών:

«**Μακάριοι ἐστέ, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ**» (Ματθ. ε' 11).

● **Ἄλλὰ καὶ ἐὰν φεύγῃς ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μένης ἐσταυρωμένος καὶ νεκρὸς εἰς τὰς ἡδονάς του, ὄχι μόνον διὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς Πράξεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς Θεωρίας**· διπλῆ γὰρ εἶναι ἡ πρᾶξις τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαὰκ· ἤξευρε, ὅτι θέλεις ἔχη ἀναπαυόμενον εἰς τὴν ψυχὴν σου τὸν σταυρωθέντα **Κύριο**.

* * *

Διὰ νὰ σαφηνίσω καλλίτερα τὰ ἀνωτέρω, ἄκουσον, ἀγαπητέ·

● **Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων, τότε σταυροῦται μόνον ὁ κόσμος εἰς αὐτόν, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον, τὸ λέγον:** «δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται»·

● **ἀλλὰ δὲν φθάνει τοῦτο μόνον, ἀλλὰ εἶναι χρεῖα νὰ σταυρωθῇ καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, κατὰ τὸ ἀκόλουθον λόγιον τοῦ Ἀποστόλου, τὸ λέγον:** «κἀγὼ τῷ κόσμῳ (ἐσταύρωμαι)»·

● **ἦτοι, ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων, πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ αὐτόν καὶ διὰ τῶν λογισμῶν, ὥστε νὰ μὴ ἔχη πλέον ἢ καρδιά του προσπάθειαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ὅλοι του οἱ λογισμοὶ νὰ ἦναι ἐσταυρωμένοι, ἥτοι νενεκρωμένοι εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα,**

Χάριν λόγου:

● **ἦλθέ** σοι λογισμὸς *φιλαργυρίας* ἐν ἡσυχίᾳ καθημένῳ ἦτοι νὰ συνάξις χρήματα διὰ νὰ κυβερνήσῃ; ὁ λογισμὸς οὗτος εἶναι **ἀσταύρωτος**, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς, ἦτοι νὰ νεκρώσῃς αὐτόν διὰ τῆς **δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ**.

Πῶς; ἐὰν στοχασθῆς, ὅτι ὁ ἐπὶ Σταυροῦ κρεμάνμενος Θεὸς τῶν ἀπάντων ἦτον πάμπτωχος καὶ γυμνός·

● ἤλθέ σοι λογισμὸς **φιληδονίας**; αὐτὸς εἶναι **ἀσταύρωτος**, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς καὶ νὰ νεκρώσῃς αὐτόν.

Πῶς; ἐὰν στοχασθῆς τὸ δριμύ ὄξος καὶ τὴν πικροτάτην χολήν, ὅπου ἐγεύθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ γλυκασμὸς τῆς Ἐκκλησίας.

● ἤλθέ σοι λογισμὸς **φιλοδοξίας**; αὐτὸς εἶναι **ἀσταύρωτος**, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς καὶ νεκρώσῃς αὐτόν.

Πῶς; ἐὰν στοχασθῆς τὰς ἀτιμίας καὶ γέλωτας, ὅπου ὑπέμεινεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Δεσπότης σου.

Ἔμοίως ποιεῖ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κακοὺς λογισμοὺς ὅπου σοὶ ἔρχονται, **σταυρώνων αὐτούς καὶ νεκρώνων μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ προσηλωθέντος Χριστοῦ**, τόσον διὰ τῆς **Πράξεως**, ὅσον καὶ διὰ τῆς **Θεωρίας**.

Οὕτως ἠρμήνευσε τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς Λόγῳ αὐτοῦ· οὐ γὰρ εὐκολονόητον εἶναι τόσον τὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅσον καὶ τὸ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ῥητόν.

■ Ἐὰν λοιπὸν οὕτω ποιῆς, ἀγαπητέ, ἔχεις νὰ φωνάζῃς καὶ σὺ σὺν τῷ Παύλῳ μὲ πείραν καὶ δοκιμήν:

«**Ἐ**μοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται (διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ φυγῆς), κἀγὼ τῷ κόσμῳ (διὰ τῆς ἀπροσπαθείας τοῦ λογισμοῦ)» (Γαλ. ζ' 14).

